

“VAN NUKKIGE DAME TOT PULSERENDE, GROENE SLAGADER...”

De Limburgse Maas staat volop in de belangstelling. Wateroverlast, natuurontwikkeling, grind- en zandwinning zijn de thema's die de gemoederen hevig bezig houden.

Eén ding is duidelijk: de Maas in Limburg, en zeker het gedeelte ten zuiden van Roermond, zal in de komende decennia een ware metamorfose ondergaan. Van gemeenteraad tot Tweede kamer, van actiegroep tot Wereld Natuur Fonds; er bestaat grote eensgezindheid over de aanpak van de wateroverlast, zoals verwoord in het advies van de Commissie Watersnood Maas (Commissie Boertien-II), dat in december 1994 verscheen.

Kern van dit advies is dat, in combinatie met de aanpak van de wateroverlast, de Maas weer een levende rivier moet worden. Een Maas die met nieuwe natuurlijke kwaliteiten haar plaats terugkrijgt in het Limburgse landschap en in de Limburgse samenleving. Tijdens de presentatie van het advies van de Commissie Watersnood Maas op 12 december 1994 te Maastricht werd het zeer treffend verwoord:

“de Maas in Limburg moet veranderen van een nukkige dame tot een pulserende groene slagader”.

In de metamorfose die de rivier zal ondergaan staat, met name langs de Grensmaas, natuurontwikkeling centraal: de rivier moet beduidend meer ruimte krijgen waardoor natuurlijke, riviereigen processen, zoals de vorming van nevengeulen, eilanden, grind- en zandbanken en ooibossen, weer een kans krijgen. Alleen op deze manier is het mogelijk dat er brede zones langs de rivier ontstaan waar de natuur zich als gevolg van haar eigen dynamiek en zelfordening kan ontwikkelen. De waterstanden bij hoge afvoeren zullen bij uitvoering van deze plannen aanzienlijk dalen, plaatselijk zelfs meer dan 1,5 meter.

La Frayère du Petit Gravier (Visé), een sprekend voorbeeld van spontane natuurontwikkeling langs de Limburgse Maas.

De uitdaging is groot en uniek: na een eeuwenlange strijd om onze rivieren aan banden te leggen, wordt nu juist gekozen voor het vergroten van de vrijheid van de rivier. Een mijlpaal in het denken over omgaan met onze watersystemen, dat mag gezegd. Maar ondanks deze verandering in denken, zal vooral één punt de nodige moeite kosten: de mens is niet meer gewend om de natuur haar gang te laten gaan. De vrees om te verliezen wat er nu nog is, gecombineerd met het ontbreken van vertrouwen dat als gevolg van natuurlijke processen misschien wel iets mooiers kan ontstaan, maakt het voor velen moeilijk zich iets voor te stellen van natuurontwikkeling langs de Maas. Hoe zien die groene vlekken op de kaart er in werkelijkheid uit?

Dit themanummer van het Natuurhistorisch Maandblad probeert juist op dit punt meer duidelijkheid te verschaffen. Het beschrijft de huidige natuurwaarden langs de rivier, maar het geeft ook aan dat de potenties voor natuur in het zuidelijke deel van het Maasdal bijzonder groot zijn.

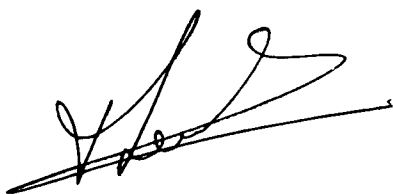
Velen zijn zich er niet van bewust dat het proces van natuurontwikkeling, zij het nog kleinschalig, voortdurend aan de gang is. Echter, omdat de rivier aan banden is gelegd, krijgt dit proces nu nog geen echte kans. De reactie van de natuur op de overstromingen van december 1993 en de ontwikkelingen in de voorbeeldterreinen voor natuurontwikkeling (waarover veel in dit themanummer), spreken wat dit betreft boekdelen.

Ook blijkt, dat natuurontwikkeling aanslaat bij het publiek. Veel mensen maken gebruik van de mogelijkheden tot excursies en het verkennen van de natuur in terreinen als Koningssteen, Hochter Bampd en de Eijsder Beemden.

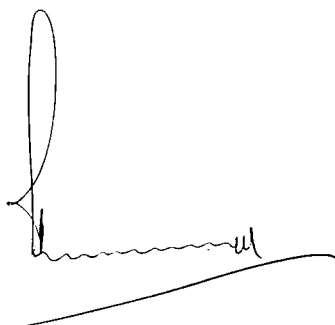
Het jaarlijks inventariseren van de natuurwaarden is van groot belang om de potenties voor natuurontwikkeling langs en in de Maas te ontdekken. Tezamen met de ervaringen die zijn opgedaan in het beheer van de voorbeeldterreinen, geeft het ons waardevolle informatie voor de toekomstige inrichting en het gewenste beheer. Daarom is in dit themanummer veel ruimte besteed aan het jaaroverzicht 1994, waarin de ontwikkelingen van de natuur langs de Maas tussen Eijsden en Kessel worden beschreven.

Drie gebieden langs de Maas ten zuiden van Maastricht nemen in dit themanummer een speciale plaats in: de Eijsder Beemden (Eijsden), La Frayère du Petit Gravier (Visé) en de Kleine Weerd (Maastricht). Ter gelegenheid van de feestelijke opening van deze nieuwe voorbeeldterreinen is naast een beschrijving van de historische ontwikkeling van dit riviergedeelte een samenvattend overzicht gepresenteerd van de huidige waarden en het voorgestane beheer. Daarmee is de uitgangssituatie in deze gebieden goed vastgelegd en dat biedt een goede basis om de toekomstige ontwikkelingen te volgen.

We hopen dat dit themanummer een bijdrage zal leveren aan de kennis van de Maas als een meer natuurlijk riviersysteem. We hopen tevens dat het enthousiasme voor natuurontwikkeling van dit kansrijke en bijzondere riviertraject, ook aan de Belgische zijde, groter wordt en dat de uitwerking en uitvoering van de plannen nog voortvarender wordt aangepakt dan nu al het geval is. Wij staan klaar om dat in intensieve samenwerking met alle betrokken partijen gestalte te geven.

A.J.W. Lenders
voorzitter Natuurhistorisch Genootschap in Limburg

J.R.A.M. van Berckel
voorzitter Stichting Het Limburgs Landschap